

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI KONFERENCIA 2024
SAPIENTIA EMTE – CSÍKSZEREDAI KAR

**„Milyen települést szeretnék?” Egy faluközösség adottságainak és
elvárásainak elemzése**

Hallgató: Demény Barbara – Kommunikáció és PR szak, II. év

Témavezetők: Dr. Biró A. Zoltán – Társadalomtudományi Tanszék

Dr. Székely Kinga Katalin – Társadalomtudományi Tanszék

Csíkszereda

2024. április 12.

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	1
KIVONAT.....	2
BEVEZETÉS	3
1. RÖVIDEN A TELEPÜLÉSRŐL.....	5
2. A KUTATÁS MÓDSZERTANA.....	7
3. A KUTATÁS EREDMÉNYÉNEK BEMUTATÁSA.....	8
3.1. Adottságok és értékek Sepsibükszádon	8
3.1.1. Történelmi, társadalomtörténeti értékek	8
3.1.2. Kulturális értékek.....	9
3.1.3. Természeti adottságok, értékek.....	10
3.1.4. Intézmények, szervezetek, arculat	12
3.2. A településsel kapcsolatos lakossági interpretációk elemzése	15
3.2.1. A település értékeivel kapcsolatos interpretációk	15
3.2.2. Az utóbbi évek legfontosabb fejlesztési eredményeivel kapcsolatos interpretációk	18
3.2.3. A községfejlesztés további lehetőségeivel kapcsolatos interpretációk.....	20
4. ÉRTELMEZÉS	23
5. ÖSSZEGZÉS	25
6. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	26
7. IRODALOMJEGYZÉK	27
8. MELLÉKLETEK.....	29

KIVONAT

Dolgozatomban egy székelyföldi település, a Kovászna megyei Sepsibükszád (Bixad, Kovászna megye, Románia) kapcsán vizsgálom azt, hogy milyen kapcsolat, összefüggés lelhető fel a település értékei/adottságai és a faluközösség által megfogalmazott értelmezések, elvárások, igények között.

A térség adottságainak és értékeinek feldolgozása érdekében számos szakmai forrás megjelenik, amelyek a település értékeit mutatják be. Az elemzési fejezet két részből épül fel, az első rész tartalmazza azokat a helyi értékeket és adottságokat, amelyek szerepelnek a szakmai forrásokban és értékessé teszik a települést. A második elemzési rész azon nyílt válaszok feldolgozását tartalmazza, amelyek a település értékeivel/adottságaival, legfontosabb megvalósításokkal és jövőbeni fejlesztésekkel kapcsolatban szerepelnek a kérdőívben. Az elemzési részt követi egy értelemezési rész, amely tartalmazza Christopher Ray javaslatait, meglátásait. Christopher Ray a kultúra-gazdasági megközelítés kapcsán kiemeli, hogy a helyi adottságok és értékek sok esetben nincsenek benne a helyi identitásban, a helyiek nem tartják fontosnak ezeket az adottságokat, olyan kiemelkedő értékeknek, amelyekre fejlesztést lehetne alapozni. Christopher Ray szerint az ilyen esetekben hasznos lenne olyan szakmai programokat szervezni, amelyek arra törekednek, hogy a helyi értékeket és adottságokat a közösségi tudás szerves részévé tegyék. A kutatásban elemzett térségre is lehetne alkalmazni ezt a példát.

A tanulmány tartalmazza mindazon vidékfejlesztési vonásokat, amelyek a vidéki települések, térségek reprezentációjával foglalkoznak. Főként a mindennapi tudás és lokális identitás tényezővel foglalkozik a tanulmány. Megvizsgálja mindazt, hogy a szóban forgó település a kapcsolódó szakirodalmi anyagok szerint milyen természeti, történelmi, kulturális és mai intézményi/közösségi adottságokkal, értékekkel rendelkezik, illetve azt, hogy ezek az értékek miként jelennek meg a helybéliek fejében, az általuk megfogalmazott véleményekben.

Kiemelten fontos azt kihangsúlyozni, hogy a tanulmány szerves részét képezi a csíkszerdai Sapientia másodéves Kommunikáció és PR szak hallgatói által végzett kutatás. A kérdőíves kutatás mellett interjúkat is készítettek a hallgatók, amely megjelenik a dolgozat egyes részeiben.

A kísérlet jellegű kutatás legfőbb célja ismertetni, hogy a szakmai források által leírt helybéli értékek megegyeznek-e a lakosok fejében szereplő tudással, a közösség mennyire van tudatában annak, hogy milyen értékekkel rendelkezik a falu.

BEVEZETÉS

Dolgozatomban egy székelyföldi település, a Kovászna megyei Sepsibükszád (Bixad, Kovászna megye, Románia) kapcsán vizsgálom azt a kérdést, hogy milyen kapcsolat, összefüggés lelhető fel a település értékei/adottságai és a faluközösség által megfogalmazott értelmezések, elvárások, igények között.

A dolgozat alapjául szolgáló elemzés a vidékkutatás szemléletéhez és módszertanához kapcsolható, de a megközelítés alapvetően multidiszciplináris jellegű, a vidékszociológia, a kommunikációtudomány, a társadalomtörténet, a közösségfejlesztés szempontjai is hasznosíthatók voltak. A különböző tudományterületek mellett a településmarketing is egy olyan aspektusa a vidékkutatásnak, amely meghatározó szereppel bír Sepsibükszád esetében. A településmarketing egy olyan ígéretes eszköz, amely segíti a települést, térséget a fejlődésben, a települések között zajló versenyben, azonban alkalmazásakor fontos ügyelni a helyi identitás megerősítésre, a közösség fejlesztésére, arra hogy a lakosok minél inkább azonosulni tudjanak településükkel. A településmarketing sikerének egyik előfeltétele a lakossági célcsoportunk minél alaposabb ismerete (Marien, 2013). „Kaplan és társai úgy vallják, hogy a településmarketingnek előtérbe kell helyezni a belső marketinget a siker érdekében, vagyis a belső marketingtevékenységnek döntő szerepe van a márkaérték fejlesztésében (Kaplan és társai 2010, idézi Thüerer 2011).” (Marien 2013/1. 4). Ugyanis a helyi versenyképesség megvalósulásához a célcsoportok (kiemelten a helyi lakosság) igényeinek függvényében kell meghatározni a fejlesztési irányokat, illetve kell figyelembe venni a helyi értékeket és adottságokat is (Sikos – Székely, 2019). Munkám során hasznosítottam a csíkszeredai Sapientia másodéves Kommunikáció és PR szak hallgatói által végzett csoportos terepmunka (amelyen magam is részt vettem) kérdőíves adatbázisának egy részét, feldolgoztam a nyílt kérdésekre kapott válaszokat, illetve a település adottságait/értékeit elemző vagy bemutató térségi szakirodalmait. Céлом annak a kérdésnek az elemzése volt, hogy Sepsibükszád helyi közössége esetében a szakmai elemzésekben megjelenő sokféle helyi adottság és érték megjelenik-e, ha igen, akkor milyen mértékben és milyen módon a helyi értelmezésekben, fejlesztési igényekben és elvárásokban, általában a helyi tudásban. Ezeknek a helyi adottságoknak a feltérképezése fontos hiszen a marketingorientált településfejlesztés elmélete szerint egy településen a jólétet a meglévő értékek feltárása, versenyelőnyök, azonosítása, kialakítása és azok kommunikálása biztosítja. Ugyanakkor az érték közvetítése, kommunikálása a lakosság irányába jelentősen meghatározza azt, hogy milyen lesz a lakosság saját településéről alkotott képe, a belső imázs valamint az identitás (Tózsá 2013. 107). Urbánné Treutz (2020) pedig azt emeli ki, hogy

ennek a belső képnek valamint a helyi lakosság identitástudatának vizsgálata egyre fontosabbá válik a településmarketingben, a települési startégialkotási folyamatok során.

Elemzésem kísérleti jellegűnek, kezdeményezésnek tekinthető. A székelyföldi térségben több település kapcsán készült szakmai alapon értéktár, de nincs tudomásom olyan típusú elemzésről, amely a helyi értékeknek/adottságoknak és a helyi közösség tudásának a viszonyával foglalkozott volna korábban.

Ez a témakör a vidékfejlesztéshez és ezen belül a kultúra-gazdasági megközelítéshez kapcsolható, amely elsősorban Christopher Ray nevéhez kapcsolódik. Mint ismeretes, a 2000-es évektől kezdődően fokozatosan egyre jobban előtérbe került az úgynevezett vidékfejlesztési fordulat (new rural paradigm, lásd. OECD 2006), ezzel a folyamattal, a vidékfejlesztési fordulatnak a székelyföldi térségben kimutatható hatásaival már több vonatkozású szakmai elemzés is foglalkozott (Biró 2020, Biró – Kovács 2022). Ennek a fordulatnak csupán egy vonatkozását szeretném jelezni, amelyet a tanulmányom elkészítésében hasznosítottam. A vidékfejlesztési fordulat egyik fontos vonása a vidéki térségek, vidéki település reprezentációjának (a szakirodalom szerint a vidéki térségek egyfajta „újrafogalmazásának”) az előtérbe kerülése. Ezt a témát magyar vonatkozásban Kovách Imre tárgyalja több munkájában (Kovách 2007, 2012), ő hivatkozik Marc Mormont alapvető munkájára (Mormont 1990), amelyben a szerző azt hangsúlyozza, hogy többféle társadalmi szereplő fogalmazza újra, definiálja a vidéket. Természetesen nagyon fontos az úgynevezett „formális reprezentáció” is, amelyet szakemberek, politikusok, médiaszereplők, kommunikációs és PR szakemberek végeznek, de nagyon fontos két további tényezőcsoport is, hangsúlyozzák Csurgó Bernadett s munkatársai (Csurgó 2022. Egyfelől a vidéki, vagy a lokális adottságok és értékek, másfelől pedig nagyon fontos a helyiek, a vidéken élők értelmezése, a mindennapi tudás, a lokális identitás). Elemzésemben ezzel a két utóbbi tényezővel igyekeztem foglalkozni. Megvizsgálni azt, hogy a szóban forgó település a kapcsolódó szakirodalmi anyagok szerint milyen természeti, történelmi, kulturális és mai intézményi/közösségi adottságokkal, értékekkel rendelkezik, illetve azt, hogy ezek miként jelennek meg a helybéliek fejében, a véleményekben és a közösségi tudásban. Christopher Ray hangsúlyozza azt, hogy a helyi értékek és adottságok nem minden esetben képezik a helyi identitás, a helyi tudás részét, és ebben az esetben szükséges arra törekedni, hogy a fejlesztési szakemberek ezen a helyzeten változtassanak. Ugyancsak erre utal Tózsza István (2013) „3M”-je is, azaz megismertetni, megszerettetni, megvédeni. Ahhoz, hogy a lakosság helyi identitása kellően erős

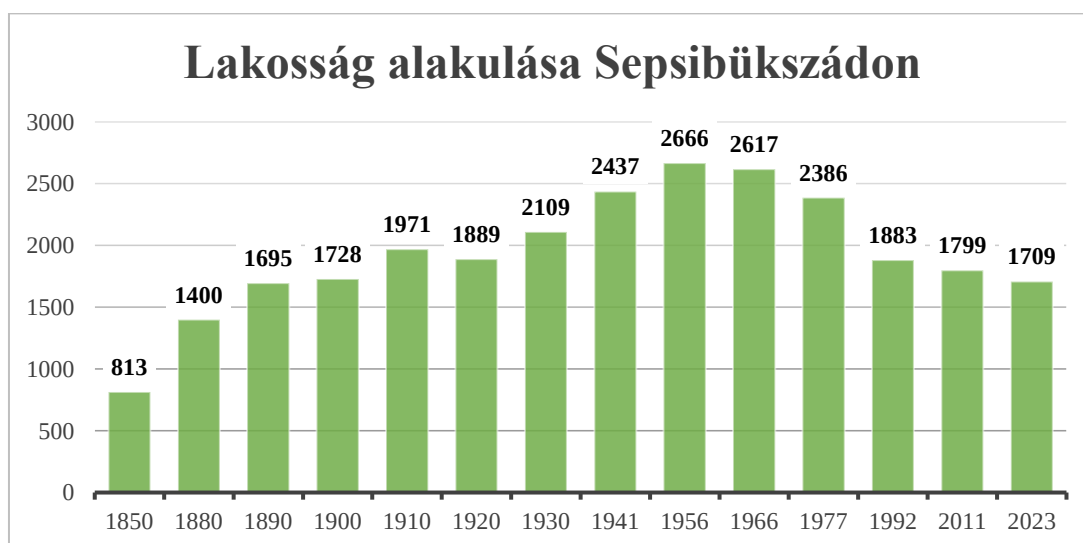
legyen ahhoz, hogy saját települését megvédje, vigyázzon rá, előbb szükség van arra, hogy megismerje azt (minden értékével együtt) majd megszeresse.

Tanulmányomat első megközelítésnek tekintem, a későbbiek során tervezem a rendelkezésre álló adatbázis részletesebb feldolgozását, a terepmunka során készített interjúk elemzését is.

1. RÖVIDEN A TELEPÜLÉSRŐL

Sepsibükszád település Romániában, Kovászna megyében található. A település szomszédos falvai Tusnádfürdő és Sepsiszentgyörgy. Sepsibükszádnál ágazik el a 113-as megyei út Kézdivásárhely felé, és innen közelíthető meg a nevezetes Szent Anna-tó is. A falutól nem messze, 2 km-re húzódik Hargita megye határa.

A faluban a 2011-es népszámlálási adatok alapján 1799 fő él. Nemzetiségi eloszlását illetően már az 1990-es években sajátos településnek számított, mert több nemzetiség is itt élt a hutának köszönhetően: magyarok, románok, németek és csehek alkották a lakosságot.



1.ábra: A lakosság alakulása Sepsibükszádon

Forrás: Varga E. Árpád: Erdély etnikai és felekezeti statisztikája (1850-1992); Erdélystat statisztikák (2011); Kovászna Megyei statisztikai hivatal (covasa.insse.ro 2023)

A település 2004 tavasztól számít községközpontnak, ennek értelmében rendelkezik mindazokkal a hivatalos intézményekkel melyeket a hatályos romániai törvénykezés előír az

adminisztratív státusszal rendelkező falvaknak. A községközpont hivatalos intézményei közé sorolhatjuk az alábbiakat: polgármesteri hivatal, helyi tanács, rendőrség, orvosi rendelő, iskola.

A falu történelmi múltjához kapcsolódik az üveghuta, amely nemcsak munkát adott a lakosoknak, hanem a betelepített munkásai alkották a fiatal lakosságot. Az üveghutának köszönhetően a falu telepítéssel jött létre. A gyár működése alatt nagy sikereket értek el Európa szinten is, Sovánka István üvegfűjő mester munkásságának köszönhetően. A gyár a nevezetes Mikó családhoz köthető, az 1860-as években gróf Mikó Benedek üzemeltette a hutát.

Sepsibükszád kulturális értékek tekintetében is rendelkezik olyan kulturális adottságokkal, amelyek értékessé teszik a falut. A faluban található a hősök emlékműve, amely az általános iskola udvarán áll, 1990-ben készült, Varga Mihály alkotása. Kulturális értéknek számít a katolikus templom kapuja, melyet művészien kivitelezett kovácsoltvasból készített Máté Jenő kovácsmester és fia 1989-ben.

A településen két neves személyiség is született. Ábrahám Árpád plébános római katolikus lelkész volt, de kivégezték, a központi részen az ő tiszteletére emelt emlékművet láthatjuk. 1927-ben pedig Sánta Ferenc író született.

A községközpont számtalan természeti értékkel rendelkezik, ilyen például a borvízforrások, patakok, kirándulóhelyek. Ismert turisztikai látványosság a Likas-kő. Itt található az egykori Mikes fürdő is, mely egyszerű építményű, famedencés fürdőtelep volt. Szintén ismert turisztikai látványosság a Vápa vára, illetve Sólýomkő. A falu számára az is értéknek számít, hogy a településen átutazva lehet megközelíteni a Szent Anna-tót.

Sepsibükszád rendelkezik saját ifjúsági szervezettel is, amely BIFISZ néven fut. A szervezet tagjai igyekeznek színessé tenni a fiatalság hétköznapijait és minél több programot szerveznek. A településen mostmár nonprofit szervezettel is találkozunk, amely Pro Sepsibükszád Egyesület néven található meg. A nonprofit szervezet lehetőséget nyújt olyan ajándéktárgyak vásárlására, amelyeken a falu logója szerepel.

A településen három templom és három imaház is megtalálható, mely kedvező a felekezeti megoszlásokra nézve is. Minden felekezet számára van épület, ahol alkalmanként imádkozhatnak. A katolikus templomot nemrégiben újjátették fel, mely olyan infrastrukturális beruházásnak számít, amelynek igencsak örülnek a helybéliek.

Az önálló községgé válásnak köszönhetően Sepsibükszád egy életképes, sokféle adottsággal rendelkező településnek tekinthető.

2. A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A tanulmány elkészítése során kétféle módszertani eljárás alkalmazására került sor. A település adottságainak és értékeinek összefoglaló jellegű bemutatásához a Sepsibükszádhoz kapcsolódó térségi, szakirodalmi anyagokat dolgoztam fel. Ezt az összefoglaló jellegű ismertetést tartalmazza az elemzési fejezet első része. Második lépésként egy csoportos terepmunka kérdőíves adatfelvételéből a nyílt válaszokat elemeztem. A csoportos terepmunkát az alapképzésen tanuló, kommunikáció és PR szakos, másodéves hallgatók végezték el, 2023. november 16-17.-én. A gyakorlatot kutatásszervezés tárgyból végezték, mindez Székely Kinga Katalin oktató vezetésével valósult meg. A kutatás témája a következő volt: „A településhez való viszonyulás lakossági megismerése”. A terepgyakorlatot megelőzően a hallgatók adatokat gyűjtöttek a településről, mindezt három fős csapatokban. Az előzőleg begyűjtött információk alapján születtek meg a kérdőívhez, illetve interjúhoz szükséges kérdések. Minden csapat elküldte a begyűjtött adatokat a szakkoordinátornak, aki véglegesítette a legrelevánsabb kérdéseket és összeállította a kérdőívet, illetve a végleges interjúvázlatot is. A terepen 3 fős csapatokat alkotva a falu különböző szegleteit járták körbe. A 17 tanulóból 15 diák tudott részt venni a helyszíni, tényleges kutatáson. Minden csapat 2-2 interjúalannal kellett interjút készítsen az előre megbeszélt időpontokban.

A kérdőívben a legtöbb kérdésnél adottak voltak a válaszlehetőségek, melyek főként a falu fejlettségével, a lakosok elégedettségével kapcsolatosak voltak. A kérdőív arra vonatkozóan is tartalmazott kérdéseket, hogy mennyire van igény a programok szervezésére, illetve ezeken részt szoktak-e venni a lakosok. A kérdések sorában szerepelt olyan lehetőség is, hogy adott kijelentésekhez kellett társítaniuk egy megjelölést, hogy az adott kijelentés szerintük mennyire valószínű. A kérdőívben összesen hat nyílt kérdést tettünk fel, melyekre szabadon válaszolhattak a lakosok. Az elemzés során a nyílt kérdésekre kapott válaszokat dolgoztam fel a következő témákban:

- 1) Mi az, ami Ön szerint széppé és vonzóvá teszi a települést? Soroljon fel 2-3 tényezőt!
- 2) Mit tart Ön az utóbbi évek legfontosabb megvalósításának, eredményének?
- 3) Ön szerint melyek lennének a legfontosabb továbblépési lehetőségek a községfejlesztésben?

Az adatok feldolgozása során a válaszokat úgy dolgoztam fel, hogy az interjúalanyoktól nyert szövegekben az elemi kijelentéseket, állításokat azonosítottam. A kérdőívre válaszolók sok esetben több kijelentést is tettek egy vélemény megfogalmazása során, ezért a kijelentések száma

nagyobb, mint a kérdőívre válaszolók száma. Az elemző munka következő lépéseként az állítások halmazát a kijelentések tartalma szerint csoportosítottam.

3. A KUTATÁS EREDMÉNYÉNEK BEMUTATÁSA

A kutatási eredményeimet két részben mutatom be. Az első részben összefoglaló, ismertető jelleggel mutatom be a településhez kapcsolható adottságokat és értékeket. A második elemzési részben a kérdőíves kutatás során nyert szabad válaszok egy részét dolgozom fel.

3.1. Adottságok és értékek Sepsibükszádon

A tanulmány első részében áttekintő jelleggel ismertetem azokat a lokális adottságokat és értékeket, amelyekkel Sepsibükszád település rendelkezik. Ez az áttekintő jellegű ismertetés természetesen nem lehet teljeskörű, a teljeskörű áttekintés egy falumonográfia megírását igényelné. Ennek a dolgozatnak a keretén belül a rendelkezésre álló szakmai források alapján csupán a legfontosabbnak mutatózó adottságokra és értékek bemutatására térek ki. Mindezek bemutatására több szakmai forrás is segítséget nyújt, melyek segítenek abban, hogy egy teljesebb képet kapjunk a vizsgált térségről. A későbbiek során főként azokat a tanulmányokat használom fel, amelyek részletes leírást adnak a településről. Ilyen például Vofkori László könyve, Vargyas Antal leírása, Sepsiszéki Nagy Balázs könyve is, amelyek segítségével ismertetem a legfontosabb értékeket, amelyekkel a település rendelkezik jelenleg, akár rendelkezett régen. Az összegző jellegű ismertetéshez felhasználtam a terepen szerzett tapasztalatokat, illetve tájékoztató jellegű médiaanyagokat is.

A település adottságait és értékeit négy csoportba sorolva ismertetem:

- Történelmi, társadalomtörténeti értékek
- Kulturális értékek
- Természeti adottságok, értékek
- Intézmények, szervezetek, arculat

3.1.1. Történelmi, társadalomtörténeti értékek

A községközpont történelmi múltjáról számos feljegyzést találhatunk úgy könyvekben, mint interneten egyaránt. Az első feljegyzések például egészen az 1600-as évekig tekintenek vissza, a települést ekkor még Bykszad néven emlegették. A község a régi üveggyárról ismert, így ezt részletesen szemléltetem a bemutatóm során. Az üveggyár nemcsak ismertté tette a falut, hanem annak telepített munkásaiból jött létre a település. Sepsibükszád tehát keletkezését illetően

nagyban különbözik a Székelyföldi településektől, hiszen telepítéssel jött létre (Biró Zoltán, Gagy József, 1995). A gyár bemutatásához főként Vofkori László könyvében olvasottakat használok fel. „A falu életében fontos szerepet játszott a Mikó család. Gróf Mikó Miklósnak két lánya volt: Rózsa és Eszter. Esztert feleségül vette gróf Mikes Benedek. Az édesapa, Mikó Miklós hozományként leányának adta Sepsibükszádot és az üveghutát. Így szállott az üvegyár a Mikes családra.” (Vofkori, 1998. 234). A huta gyártóit, a Mikó családot a majorsági jövedelem elégtelensége késztette az üzemek alapítására. E gyár kezdetben, az 1700-as években a Zsombor tetőn működött, majd 1782-ben költöztették a hutát Bükszádra. Az üvegipar alapját a bükkösök adták meg, a munkásait pedig német és cseh családok alkották, akiket a tulajdonosok telepítettek ide, ahogyan azt előzőleg is említettem. Az üvegyárban elkészült termékeket 1879-ig szekérrel szállították, ekkor nyílt meg a vasútvonal. A szállítás során a huta termékeit Moldvába és Havasalföldre szállították a szekeresek (Biró Zoltán, Gagy József, 1995). A gyár működése 1914-ben szűnt meg véglegesen. A gyár utolsó tulajdonosa, gróf Zabolai Mikes Ármin 1928-ban eladta a bükszádi lakosoknak a gyártelepet. A Mikes grófoknak köszönhetően egy újabb sajátosság jelenik meg, amely egyedivé teszi a települést, ugyanis a lakosok nagy része a Mikes grófok jobbágya volt (Biró Zoltán, Gagy József, 1995). A gyár működése alatt kiváló sikereket ért el Európa szinten, mindezt Sovánka István üvegfűjő mester irányításával. A mester tanúja volt annak, hogy a román csapatok bevonulása miként égette porrá a gyárat. István sokáig nem adta fel a harcot, üvegfejű babák gyártásába kezdett. Ma viszont egyetlen épülete áll a gyárnak, termékeiből állandó kiállítás látható a helybéli iskolában. Az iskola mellett a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumban is szép gyűjteményt őriznek az egykori huta termékeiből. A gyártelep megszűnése után lakóházak épültek a huta helyére. A további megélhetési lehetőséget az újonnan meghonosodó kőbánya jelentette, ám egy súlyos betegséget idézett elő, a szilikózist. A falu újabb telepesei az olasz és német kőfaragók voltak, az ő emléküket a nagy gonddal elkészített kő kaputáblák, házak és sírjelek őrzik.

3.1.2. Kulturális értékek

A település a kulturális adottságok tekintetében is számos értékkel rendelkezik. A központi részen például az 1958-ban kivégzett Ábrahám Árpád plébános tiszteletére emelt emlékművet láthatjuk. A településen látható még a két világháború hőseinek turulmadaras emlékműve is, illetve a magyar honfoglalás millicentenáriumának tisztelgő faragott harangláb. A hősök emlékműve, mely az általános iskola udvarán áll 1990-ben készült, Varga Mihály alkotása. Szintén ide

sorolható a katolikus templom kapuja, melyet művészi kivitelezett kovácsoltvasból készített Máté Jenő kovácmester és fia 1989-ben. Társadalmi-kulturális tekintetben az is elmondható, hogy a falu nem illeszkedik a Székelyföldi települések sorába, éppen ezért minden tekintetben büszkék lehetnek a lakosok, hogy ilyen helyen élhetnek, amely számottevő értékkel és adottsággal rendelkezik minden tekintetben.

A településen néhány neves személyiség is született, akiket érdemes megemlíteni a bemutató során. Például 1914-ben Ábrahám Árpád, aki római katolikus lelkész volt, de kivégezték, emellett részt vett a Szoboszlai Aladár-féle összeesküvésben. A következő személy már 1927-hez köthető, ekkor született Sánta Ferenc író.

3.1.3. Természeti adottságok, értékek

Sepsibükszád a természeti adottságait illetően számtalan olyan értékkel rendelkezik, amely különlegessé teszi a falut. Először is a borvízforrásokra térek ki, amelyekre igazán büszkék lehetnek a lakosok. A gazdag szénsavas-vasas-sós vizekről, melyeket nemcsak Sepsibükszádon, hanem annak környékén is megtalálhatunk Vargyas Antal könyvében olvashatunk. A borvízforrások tehát a következők: „... Sós-borvíz, Bükszádi-bugyogó, Fenyősarki-forrás, Aranylik-forrás, Utászházi-forrás” (Vargyas, 2003. 241). Az ásványvízforrásokkal megáldott település több szempontból is szerencsés, ugyanis kis helyi fürdők létesítésére és nagyobb méretű fürdőfejlesztésre is alkalmas hely. A Tusnád- Tusnádfürdő - Sepsibükszád vonalon lenne lehetőség a nagyobb méretű fürdőfejlesztésre (Biró Zoltán, Gagyai József, 1995). A borvízforrások mellett Vofkori László könyvében olvashatunk a falu határában található patakokról is. A falu határában az alábbi patakok találhatók: Fenyős (Rakottyás)-, Kölce-, Náci-, Buhu-, Csicsorúkászú-, Jovánkovács-, Háni kútja- és a legjelentősebb a Zsombor-pataka. A Sepsibükszádon található forráspontok közül számos vízforrás bír igencsak nagy értékkel, ugyanis ezek világszinten is nagy értéket képviselnek (Biró Zoltán, Gagyai József, 1995). A szénsavas ásványvíz-telepek, patakok mellett tömördek savanyúvízforrás, ásványvizes fortyogók, mofetták, illetve nyílt vizű fürdőmedencék találhatók. Az egykori Mikes-fürdőről például ugyancsak Vofkori könyvében olvashatunk, mely így szól: „A gróf Mikes család a Zsombor-patak völgyében építette ki a Fortyogó, Vallató, Hammas, Bükkös és Cseres nevű grendabélletes kis fürdőmedencéket.” (Vofkori, 1998. 231). A Mikes fürdőkről még érdemes azt is megemlíteni, hogy egyszerű építményű, famedencés fürdőtelep volt. A híres Mikes fürdőtelep azonban csak terv maradt, Jánosi Csaba és Péter Éva leírása alapján: „A Bükszád határában lévő ásványvízforrásokat gróf Mikes

egy nagy fürdőteleppé akarta alakítani. Az 1943 nyarán elkészített fürdőfejlesztési tervek sajnos csak tervek maradtak.” (Jánosi Csaba, Péter Éva, A Csomád-Büdös hegycsoport felszíni vizei., Sepsibükszád ásványvizei, 1995. 51). Az Antalkáék feredője nevezetű borvíz az Olton épült kis vízi erőmű nyomán elpusztult, ennek áldozta a Likas-kő, amely ma turista látványosság. Ezenkívül a falutól északkeletre látható a Szent Anna-tó vulkánkráterének külső pereme. Északnyugatra az Olt jobb partján 717 m magasan fekszik az Alsó-sólyomkő sziklacsúcsa. Az említettek mellett Vofkori László könyve beigazolja azt is, hogy miért is számít a községgközpont fontos turistacsomópontnak: „Sepsibükszád fontos turistacsomópont, többek között a SzentAnna-tó, Bálványosfürdő és Uzonkafürdő felé.” (Vofkori, 1998. 232). A Szent Anna-tó kialakulásáról és annak értékéről is találni némi adatot, amely így hangzik: A Csomád fiatal kráterében alakult az ország egyik legismertebb természeti értéke, a vulkánikus eredetű Szent Anna-tó.” (Jánosi Csaba, Péter Éva, A Csomád-Büdös hegycsoport felszíni vizei, Folyóvizek és állóvizek, 1995. 42). A számtalan turista látványosság közé sorolhatjuk a gyalogtúrákat, illetve kirándulóhelyeket is, melyek az alábbiak:

- **Vápa vára:** koraközépkori vár, amely a Rakottyás-patak és az Olt közös teraszormán, az Olt jobb partján, a Zsombor patak beömlésétől északra fekszik. Napjainkban már a romjait tekinthetjük meg, amely a bükszádi állomásról a kék pont jelzés mentén is megközelíthető
- **Sólyomkő vára vagy Alsó-Sólyomkő vára:** a vasútállomástól északra, az Olt jobb partján húzódik. „A helybeliek Somkőnek is nevezik.” (Vofkori, 1998. 233). A vár pusztulása a 14-15. századra tehető, ma pedig kedvenc kilátóhely. A vár megközelíthető a sárga háromszög jelzés mentén, illetve a **Likas-kő** felé vezető piros pont jelzés is érinti.
- **„Aranylik”,** amely egy kis méretű, andezit-lávában keletkezett üreg a Fenyős-patak fejében-ide gyalogtúrát lehet tenni
- **gyalogtúra a dobriczai erdészházhoz** mezei úton közelíthető meg

Az eddig említett gyalogtúrák, kirándulóhelyek mellett jelzett turistaösvények is találhatók a község határában:

- Sepsibükszádi Unio-motel (635 m) – Taca nyaka (1050 m) – Szent Anna-tó (940 m) – Szent Anna-tó menedékház (1065 m)
- Zsombor-pataki erdészház – Vallató fürdő – Bükki fürdő, Hammas fürdő – Carpați szálló (930 m)

- Sepsibükszád vasútállomása – Rakottyás-patak – Iván Kovács-pataka – Uzonkafürdő – Bükszád II kőbánya vasúti megállója
- Sepsibükszád falu vége – Buggyogó-forrás (780 m) – Taca nyaka (1050 m) – Tóbérce (1122 m) kemping – Szent Anna-tó menedékház (1065 m)

A település földrajzi adottságainak leírására Vofkori László könyve (Vofkori, 1998. 230-234) kínálja a legteljesebb leírást. Természetesen nemcsak a könyv tartalmaz hasznos információkat a földrajzi adottságokról, hanem akár a falu weboldalán is olvashatunk ezekről. Vofkori könyvében a településről szóló, bemutató jellegű leírás első soraiban máris körvonalazódik, hogy földrajzilag hol is helyezkedik el az említett térség. Földrajzilag tehát Sepsibükszád a Háromszéki-medence északi részén helyezkedik el, illetve ezzel egyidőben a vármegye legészakibb olt menti faluja is. Sepsibükszádot más néven Oltfejnek is nevezik, mely Kovászna megyében, Romániában található (bükszad.ro). Kezdetben a község, 1876-ig a szomszédos településekkel, Mikóújfaluvá és Torjával együtt Felső-Fehér vármegyéhez tartozott, ekkor csatolták Háromszék vármegyéhez. A települést éppen ez teszi sajátossá, hogy a Háromszék vármegyéhez való csatolás egyben a székely székek megszüntetését jelentette (Biró Zoltán, Gagyai József, 1995). Elhelyezkedését illetően pedig a nevezetes Csomád hegység délnyugati lejtőjén, az Olt tuznádi szorosának kijáratánál, baloldalon fekszik, 660-670 m magasságban (Vofkori, 1998). A környező települései Tusnádfürdő és Sepsiszentgyörgy. Tusnádfürdőtől 6 km-re, Sepsiszentgyörgytől pedig 31 km távolságra található. A falutól 2 km-re a szomszédos, Hargita megye határa húzódik (Vofkori, 1998). Az útvonalat tekintve itt ágazik el a 113-as megyei út Kézdivásárhely felé, illetve ezen az úton közelíthető meg a Szent Anna-tó és a Torjai-büdösbarlang. A falutól nem messze található látványosságokról Vargyas Antal könyvében is szerepel némi leírás. „A falutól északkeletre a Szent Anna-tó vulkánkráterének pereme emelkedik, északnyugatra az Olt jobb oldalán az Alsó- Solyomkő, nyugatra pedig a Nagy-Murgó (1016m).” (Vargyas, 2003. 240). Ugyancsak a település közelében található meg a Mohos-láp is.

3.1.4. Intézmények, szervezetek, arculat

Tekintettel arra, hogy Sepsibükszád községközpont, rendelkezik azokkal az intézményekkel, amelyeket a hatályos romániai törvénykezés az adminisztratív státusszal rendelkező településeknek előír: polgármesteri hivatal, helyi tanács, rendőrség, iskola, orvosi rendelő. A községközpont múltját tekintve 1986-ig önálló községnek számított, majd 1986 és 2004 között Málnás községhez tartozott. 2004 tavaszától pedig újból önálló községnek számít. Az

intézmények esetében elmondható, hogy a polgármesteri hivatal, a rendőrség, az orvosi rendelő és az iskola egy területen található. A községközpont jelenlegi polgármestere Bács Márton Csaba, az általános iskola igazgatója pedig Boér Rozália. A helyi tanács 11 tagból áll, melyet a falu weboldalán tekinthetünk meg (bucszad.ro). A sepsibükszádi általános iskola gróf Mikes Ármin nevét viseli, az épület a gróf vadászkastélya volt, melyet közadakozásból vásárolt meg a falu népe 1928-ban. Az iskolában jelenleg 9 osztály van (0-8), a 9 osztály mindegyikében okos tábla található. Az eddig említett hivatalos intézmények közé sorolhatjuk a BIFISZ-t (Sepsibükszádi Ifjúsági Szervezet), az RMDSZ Sepsibükszádi Nőszervezetet és Pro Sepsibükszád Egyesületet. A BIFISZ 2006 márciusától működik hivatalosan, a településen élő fiatalok érdekképviselésével foglalkoznak a szervezet tagjai. A tagok igyekeznek az alaptevékenység mellett kulturális, hagyományörző, szórakoztató- és sporttevékenységek, táborok szervezésére minden korosztály számára. Az Ifjúsági Szervezetről némi hasznos információt az interjúk során is megtudhattunk. A csoport, amelynek tagja voltam Gergely Ágnessel, a szervezet vezetőjével készített interjút. Gergely Ágnes nemcsak a helyi ifjúsági szervezet vezetője, hanem egyben a helybéli iskolában tanítónőként is dolgozik. Az ő elmondása alapján a szervezet működése szünetelt a Covid 19 járvány időszakában, majd 2021 márciusában indították újra. 2022 márciusától hivatalosan is Gergely Ágnes lett a szervezet vezetője. A tagok tekintetében pedig a nyolcadik osztályosok a legkisebbek és a maximum korosztály 35 év. A BIFISZ jelenleg 50 tagból áll, persze ebből nem minden tag tud aktívan részt venni a tevékenységekben. A községközpont saját nőszervezettel is rendelkezik, amely jóvoltából különböző programokat szerveznek az érdeklődőknek, mindenki kap meghívót az eseményekről így természetesen bárki részt vehet ezeken az előadásokon, esetenként foglalkozásokon. A Pro Sepsibükszád Egyesület nonprofit szervezetként indult a kutatásunkat megelőzően nemsokkal. A szervezet jóvoltából a helybélieknek lehetőségük van különböző ajándéktárgyakat vásárolni, amely a falu logóját tartalmazza.

A hivatalos intézményeken kívül a község életében fontos szerepe van az egyháznak, közbirtokosságnak, néptáncsoportnak. A kérdőívre kapott válaszok közül is kiderült, hogy az egyháznak fontos szerepe van a közösség életében, hiszen például vannak olyan lakosok, akik szóban is elmondták, hogy jehova tanúi, éppen ezért a faluban található királtságterem is előnyként szolgált a költözésüket illetően. Számukra fontos volt, hogy legyen királtságterem ott, ahova költöznek és ezért is esett a választásuk akkoriban Sepsibükszádra, ahol a mai napig szeretnek élni. A néptánc oktatásáért Gergely Ágnes felelős, aki az iskola után heti egy órában oktat. Két külön csoportot különítenek el, az első csoportban óvodások és elsőosztályos gyerekek

vannak, a másik csoportban pedig második osztálytól felfele. A néptánc mellett citerázni is megtanulhatnak a gyerekek, szintén Gergely Ágnes oktatásával.

A faluban a számtalan intézmény mellett több templom és imaház is megtalálható. A községközpont templomairól és imaházairól részletes leírást kaphatunk Sepsiszéki Nagy Balázs és Vargyas Antal leírásaiban egyaránt. A katolikus templom, melyet Árpád-házi Szent Margitnak ajánlottak 1867-ben épült a gróf Mikó György adományozta telken (Vofkori, 1998). A falu katolikus temploma 2020 februárjában leégett, melyet 2023-ra építettek újra, majdnem kétszeresére, mint eredetileg volt. A templom leégéséről a helybéliek tájékoztattak a kérdőív kitöltése során. A katolikus templom mellett két ortodox temploma is van a falunak, ezen templomok Szent György és Szent Demeter tiszteletére épültek (Vargyas Antal, 2003). Az első 1712-ben épült, körülötte található a román temető. A Bükszád központjában lévő épület pedig 1935 és 1940 között készült el (Sepsiszéki Nagy Balázs, 2001). Az imaházak tekintetében elmondható, hogy a református egyház 1919-ben alakult, majd 1978 nyarán épült. A kevés baptista lélek ellenében a baptista hívek számára is készült imaház 1972-ben. Az eddig említett felekezeti megoszlások mellett a jehova tanúi számára is tartanak fent királtságtermet. Nem utolsó sorban meg kell említeni azt is, hogy a településen az utóbbi évtizedben több olyan infrastrukturális fejlesztés is történt, amelyek hozzájárultak az életminőség és a településkép javításához, és amelyek szintén fontos helyi adottságoknak tekinthetők.

Az eddig említett alponatok mellett a település digitális megjelenéséről is említenék pár szót, amely kommunikációs szempontból is fontos. A különböző épületek, egyesületek, ifjúsági szervezet tekintetében mind-mind elmondható, hogy megtalálható a közösségi médiában, e tekintetben tehát igencsak nagyszámban található digitális megjelenítés az elemzett térségről. Sepibükszád rendelkezik saját weboldallal, illetve Facebook oldallal (Sepibükszád Önkormányzata). Mindkettő esetében megfigyelhető, hogy viszonylag ritkán frissítik. A BIFISZ-nek szintén van Facebook oldala, ám nemrégiben Instagram fiókot is létrehozta. Az ifjúsági szervezet próbál minél aktívabb lenni a közösségi médiában is, hiszen tisztában vannak vele, hogy a fiatalságot főként itt érik el, éppen ezért is hozták létre az Instagram fiókot. A helybéli általános iskola szintén rendelkezik weboldallal és Facebook oldaluk is van, ahol aktívan jelen vannak. Az RMDSZ Sepibükszádi Nőszervezet esetében ugyanez elmondható, viszont a Pro Sepibükszád Egyesületnek csupán Facebook oldala van és az is nagyon friss.

Az első elemzési rész négy alfejezetében összefoglaló jelleggel ismertettem a település adottságait és értékeit a térségi szakirodalom alapján. Ez a bemutatás nem tekinthető teljeskörűnek, de célom csupán az volt, hogy képet alkossak a helyi értékek és adottságok mennyiségéről és sokféleségéről. Megállapítható, hogy Sepsibükszád település mind a négy ismertett területen (történelem és társadalomtörténet, természet, kultúra, intézmények és szervezetek) gazdag értéktárral rendelkezik.

3.2. A településsel kapcsolatos lakossági interpretációk elemzése

A kutatás keretében a kérdőíves adatfelvétel során hat témakörben kérdeztük a település megítélésével kapcsolatos véleményeket:

- a. Mi az, ami Ön szerint rontja a település képét? Soroljon fel 2-3 tényezőt!
- b. Mi az, ami Ön szerint széppé és vonzóvá teszi a települést? Soroljon fel 2-3 tényezőt!
- c. Honnan szokott értesülni a településen történő eseményekről, történésekről?
- d. Ön szerint melyek azok a helyi gondok, problémák, amelyeknek a megoldása nem tűr halasztást?
- e. Mit tart Ön az utóbbi évek legfontosabb megvalósításának, eredményének?
- f. Ön szerint melyek lennének a legfontosabb továbblépési lehetőségek a községfejlesztésben?

Saját elemzésem a fentiekből három témára terjed ki: a település értékeivel kapcsolatos vélemények, a fejlesztési eredményekkel kapcsolatos interpretációk és a fejlesztési lehetőségekkel kapcsolatos vélemények. Az elemzés során ismertetem, hogy a témán belül milyen témakörben kaptuk a legtöbb választ, illetve mindezeket néhány példa segítségével is szemléltetem.

3.2.1. A település értékeivel kapcsolatos interpretációk

Arra a kérdésre, hogy „Mi az, ami Ön szerint széppé és vonzóvá teszi a települést?” a válaszolók részéről 188 megjelölést kaptunk, amelyben főként a helyi, értékesnek tartott adottságokat emelik ki a válaszadók. A 188 kijelentést a feldolgozás során 5 témakörbe soroltuk be, ezek a következők:

- természeti adottságok, értékek
- a településképpel kapcsolatos pozitív állítások
- épített örökségek, jelképek
- a helyi közösség működési módja

– egyéb válaszok

A települést széppé és vonzóvá tevő értékek köréből a természeti adottságok kapták a legnagyobb számú említést (99 említés), ez az összes kijelentés 53 %-át teszi ki. Az itt adott válaszok többségében a táj szépségét (pl.: szép a körülvevő táj), illetve a Szent Anna-tó közelségét (pl.: Szent Anna-tó lábánál helyezkedik el) hangsúlyozták a válaszadók. Némely kijelentésben találkozhatunk a borvízforrások (pl.: borvizeink), illetve turisztikai látványosságok (pl.: turisztikai helyek) említésével is. Az említett témakörben a körülvevő tájat említették a legtöbben, ezt követte a falu közelében lévő turisztikai látványosság (Szent Anna-tó), illetve egy páran megemlítették a borvízforrásokat is, mint a falut széppé és vonzóvá tevő tényező. Jellegzetes példák ebben a témakörben:

- környezeti adottságok
- a sok ásványvíz forrás
- csend
- nagyon szép helyen helyezkedik el
- sok turisztikai látványosság
- könnyen megközelíthető turisztikai célpont
- a környező táj
- nagyon szép helyen fekszik a falu
- éghajlat
- hegyek

A természeti adottságokat hangsúlyozó kijelentések számát a településképpel kapcsolatos említések száma követi (40 említés), amely a válaszok mindössze 21%-át képezi. A számos kijelentések között több válaszban is szerepelt a köztisztaság említése (pl.: rendezett sáncok), illetve a nemrég újjáépített papilakot (pl.: papilak újjáépítése) is megemlítették a válaszadók. Jellegzetes példák az említett témakörben:

- modernizálás
- tisztaság
- jól karbantartott utak
- utcák leaszfaltozása
- vízellátás
- az újjáépített papilak

- néhány kapu előtt lévő virág

Az épített örökségek esetében már sokkal alacsonyabb ez a szám, csupán 15 említésben szerepelt ilyen jellegű válasz, ez az összes kijelentés 8 %-át képezi. Ebben az esetben a többség az iskolát és a templomot/templomokat említette, ám néhány kijelentésben egyebet is megjelöltek, melyek a következők:

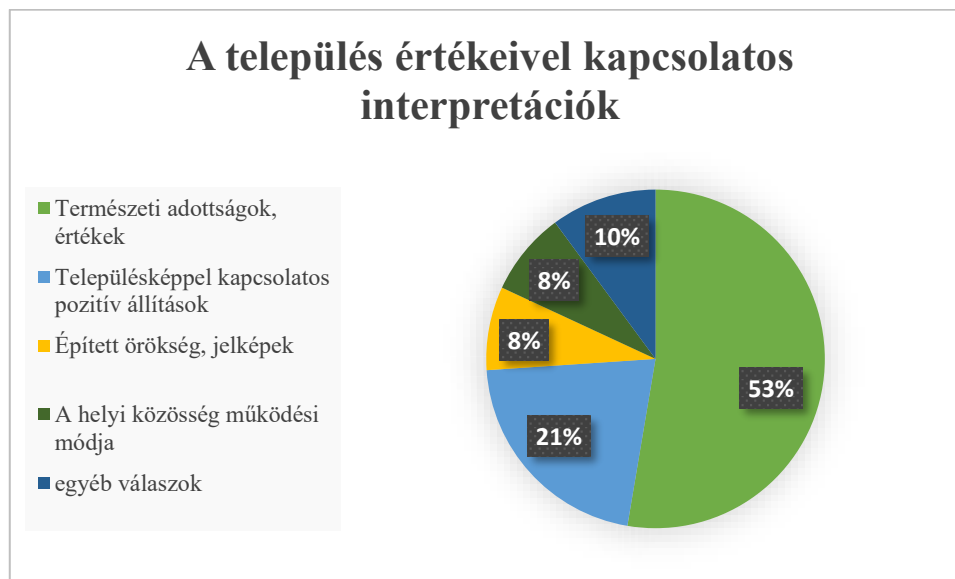
- a hagyományt őrző székelykapu
- rendezett kultúr
- polgármesteri hivatal
- a kastély (ami méltatlan állapotban van)

A helyi közösséggel kapcsolatos említések az épített örökség témakörhöz hasonlóan szintén a válaszok 8 %-át képezik, vagyis összesen 15 említésben szerepelnek ilyen jellegű említések. Ebből a témakörből a válaszadók főként az összetartást hangsúlyozták. Jellegzetes példák az említett témakörben a következők:

- kis közösségi csoportok összetartása
- az emberek, akik a kultúrát fenntartják
- emberek barátsága
- befogadóképesség
- a tudat, hogy itt születünk

Az egyéb válasz témakörben pedig olyan említések találhatók, amelyeket nem sikerült besorolni egyik kategóriába sem, vagy pedig nem a kérdésnek megfelelő választ kaptuk.

Az elemzett témakörben hangsúlyosan a természeti adottságok kapták a legnagyobb számú említést (53%), az összes többi együttesen sem kapott ennyi említést (47%). A természeti adottságokat követi a településképpel kapcsolatos pozitív állítások (21%), majd az épített örökségek, jelképek csoportja (8%). Mindezt követően pedig a helyi közösség működési módjával kapcsolatos válaszok (8%), illetve az egyéb kategória zárja a sort (10%). A válaszok tehát azt tükrözik, hogy a lakosok többsége a természeti adottságokat véli vonzónak a településen. Az épített örökségekről, jelképekről és a helyi közösség működési módjáról kevesen nyilatkoztak, ezzel is azt sugallva, hogy a természeti adottságokat, a táj szépségét fontosabbnak vélik, mint egyéb értékeket.



2.ábra: A „Mi az, ami Ön szerint széppé és vonzóvá teszi a települést?” kérdésre kapott válaszok kategorizálása, azok százalékban való kifejezése

3.2.2. Az utóbbi évek legfontosabb fejlesztési eredményeivel kapcsolatos interpretációk

A fejlesztési eredményekkel kapcsolatos kérdésünkre „Mit tart Ön az utóbbi évek legfontosabb megvalósításának, eredményének?” összesen 144 megjelölést kaptunk. A 144 megjelölést 4 témakörbe csoportosítva vizsgáltam, melyek a következők:

- középületek felújítása, új építések
- infrastrukturális beruházások
- közösségi rendezvények és helyi szervezetek működése
- nincs véleménye

Az első típus, azaz a középületek felújítása és új épületek létrehozása témakörben kaptuk a legtöbb megjelölést (63 említés), amely a válaszok 44 %-át jelöli. Ebben az esetben fontos külön említeni a már meglévő épületek felújítását és az új épületek létrehozását, hiszen mindkét esetben több említést is kaptunk. A meglévő épületek felújításával kapcsolatban főként az iskolát és a plébániát, illetve az óvodát említette a többség (pl.: az óvoda és a plébánia épületének felújítása, iskola újítása). Az új épületek esetében a sportpálya kapta a legtöbb említést, illetve csupán két esetben a Profi üzlet felépítését is megemlézték (pl.: műfüves focipálya, Profi felépítése). Az eddig említett példák mellett az alábbiakat is fontos megemlíteni:

- kultúr felújítása

- székelykapu az iskolánál
- sportpálya
- vendégház
- renoválások
- okostáblák az iskolában
- az iskolában a központi fűtés bekötése
- óvoda újítása
- a papilak újjáépítése
- múzeum építése
- orvosi rendelő

Az újításokat követően az infrastrukturális beruházások tekintetében is viszonylag magas számban kaptunk említést (51 említés), amely a válaszok 35%-át képezi. A témakörön belül kapott válaszok többsége a víz bevezetésével kapcsolatos (pl.: vízvezetékek, kanalizálás). Az eddig említett példák mellett az alábbiakat is érdemes megemlíteni:

- vízvezetékek
- az utak javításának kezdeményezése
- utcák fejlesztése
- vízhálózat kicserélése
- közbiztonság
- szennyvíz elvezetése
- villany
- járdák építése
- a minőségi ivóvízellátás biztosítása

A közösségi rendezvényeket illetően már jóval alacsonyabb arány született (11 említés), amely 8%-a az összes válasznak. Az említett rendezvények, szerveztek az alábbiak:

- nőszövetség
- közösségi rendezvények
- egyház mozgalmi
- a fiatalság megmozdulása és építő jellegű előadások szervezése

Az utolsó témakörbe pedig azokat a válaszokat soroltuk be, amelyekben a válaszadók nem nyilatkoztak a téma kapcsán.

Az elmúlt időszakban történő fejlesztésekkel kapcsolatban kiderült, hogy a válaszadók közel 50%-a az épületek felújítását, illetve az új épületek létrehozását tartja fontosnak. Ezt követi az infrastrukturális beruházások aránya (35%), majd a rendezvények témakör (8%), és legvégül azok a válaszok, amelyben nem nyilatkoztak a lakosok (13%). A válaszokból kiderült, hogy a sepibüksi lakosok leginkább a közösségi épületek felújításának örülnek, viszont az infrastrukturális beruházásokat is sokan említették, mint az utóbbi évek legfontosabb megvalósítása.



3.ábra: „Mit tart ön az utóbbi évek legfontosabb megvalósításának, eredményének,”
kérdésünkre kapott válaszok csoportosítása, százalékos aránya

3.2.3. A községfejlesztés további lehetőségeivel kapcsolatos interpretációk

A település jövőjét illetően feltett kérdésünkre „Ön szerint melyek lennének a legfontosabb továbblépési lehetőségek a községfejlesztésben?” összesen 149 megjelölést kaptunk, amelyet 5 témakörben elemzünk a későbbiek során. Az öt témakör a következő:

- további beruházások, fejlesztések
- összefogás erősítése, községépítés
- turisztikai fejlesztés
- helyi rendezvények, programok gyarapítása

- egyéb

A válaszok közül a további beruházásokkal kapcsolatosan kaptuk a legtöbb említést (78 említés), amely a válaszok 52%-át jelenti. Ebben a témakörben főként az utak további javítására, illetve pályázatok megírására reflektáltak a válaszadók (pl.: aszfaltozás, pályázatok kihasználása), persze mindez mellett egyéb témakörben is érkezett említés (pl.: egészségügy, közvilágítás). Az eddigiekben említett példák mellett az alábbiakat is fontos megemlíteni:

- aszfaltozás
- szemeteskukák elhelyezése
- Európai pályázatok megírása falufejlesztési céllal
- munkalehetőséget adni
- gyárat indítani
- leaszfaltozni a mellékutcákat
- gáz bevezetése
- öregotthon
- melegvízforrás kihasználása, kiépítése
- egy park létrehozása

A következő csoport már a községépítéssel kapcsolatos kijelentéseket tartalmazza (27 kijelentés), amely százalékban kifejezve a válaszok 18%-át jelöli. Ebben a kategóriában a válaszok többségében a lakosság összefogását (pl.: a közösség összetartása), illetve a fiatalok biztatását (pl.: hangsúly a fiatalságra) hangsúlyozták a válaszadók. Az itt említett válaszok közül néhány jellegzetes példa:

- a közösség összetartása
- együttműködés településen belül
- támogató csoportok
- összefogás
- csoportmunka
- biztatni az embereket, hogy vegyenek részt minél több programban
- a fiatalok meggyőzése abban, hogy itthon maradjanak
- menedzsment szemlélet

Az eddig említett csoportok mellett néhányan a turisztikai fejlesztéseket is megemlítették (12 említés), amely a válaszok 8%-a. Az itt kapott válaszok többsége a turizmus, illetve infrastruktúra említése:

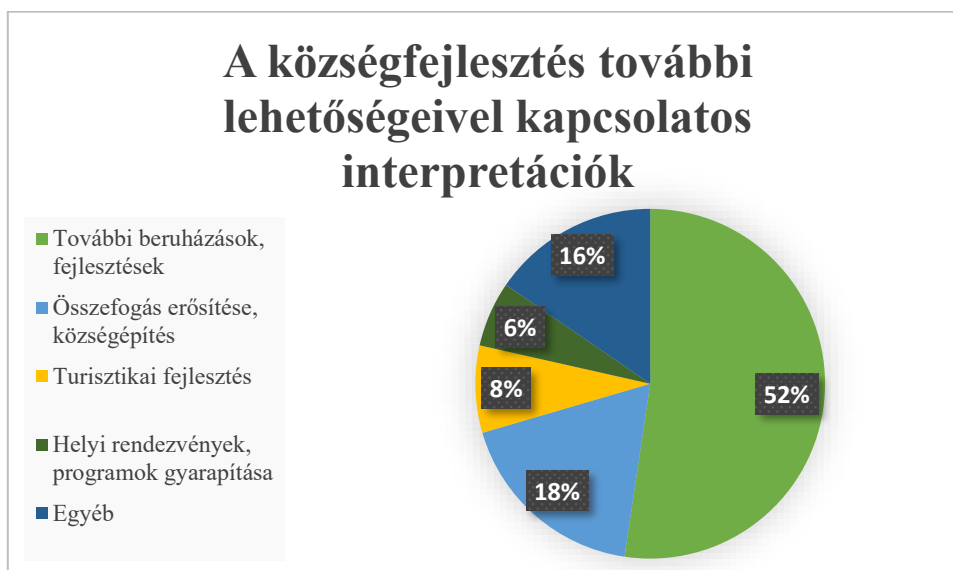
- turizmus
- infrastruktúra
- turizmus kiaknázása

A helyi rendezvényeket illetően is érkezett néhány említés (9 említés), amely az összes válasz 6%-a. Jellegzetes példák a témakörben az alábbiak:

- több közösségi projekt szervezése
- közösségi hely a fiataloknak
- kulturális események
- összerázó események

Az elemzett kérdéson belül az utolsó kategorizálás azon válaszokat tartalmazza, amelyek egyik témakörbe sem voltak besorolhatók, ilyen például a romák problémája. A romák esetében három említést kaptunk.

A községfejlesztés további lehetőségeivel kapcsolatos interpretációk esetében tehát a legtöbb válasz a további beruházások, fejlesztések kapcsán érkezett (52%), majd ezt követte az összefogás erősítése, községépítés témakörben érkezett válaszok aránya (18%). A turisztikai fejlesztés és a helyi programok, rendezvények gyarapítása témakörben kaptuk a két legkisebb arányt, azaz a válaszok 6, illetve 8 %-át kell ez alatt érteni. A válaszok így azt tükrözik, hogy azok a lakosok, akik válaszoltak a kérdőívünkre úgy vélik, hogy a további beruházások segítenek leginkább a közeljövőben. A turisztikai fejlesztéseket és a helyi programok gyarapítását kevésbé ítélik fontosnak a válaszok alapján.



4.ábra: Az „Ön szerint melyek lennének e legfontosabb továbblépési lehetőségek a községfejlesztésben?” kérdésre kapott válaszok tematizálása százalékban kifejezve

4. ÉRTELMEZÉS

Az első elemzési fejezet eredményei alapján azt mondhatjuk, hogy a település adottságainak és értékeinek bemutatása a térségi szakirodalom alapján nem tekinthető teljeskörűnek, viszont célt csupán az volt, hogy képet alkossak a helyi értékek és adottságok mennyiségéről és sokféleségéről. Megállapítható mindezek alapján, hogy Sepsibükszád település mind a négy ismert területen (történelem és társadalomtörténet, természet, kultúra, intézmények és szervezetek) gazdag értéktárral rendelkezik.

A második elemzési fejezetben bemutatott három témakör (adottságok/értékek, eredmények, fejlesztések) feldolgozása alapján azt mondhatjuk, hogy az alábbi témákban érkezett a legtöbb említés:

- természeti adottságok, értékek esetében 99 említést kaptunk, amely az összes válasz 53%-a
- középületek felújítása, új épületek témában 63 említést érkezett, amely az összes válasz 44%-a
- további beruházások, fejlesztések tekintetében 78 említést kaptunk, amely az összes válasz 52%-a

A vizsgált kérdésekből kapott elemzési adatok alapján a helybéli lakosok fejében az a kép él, hogy szép helyen élnek, sok természeti adottsággal körülvéve. A megjelölések azonban az esetek nagy többségében általános jellegűek, nem az egyedi, konkrét értékekre vonatkoznak. Jellemző példa, hogy az értékes borvízforrásokat nagyon kevés arányban említették, amely valóban értékes a község tekintetében. Az eredmények körében a helyi beruházások fontosságát, a középületek felújítását és az új épületek létrehozását hangsúlyozták leginkább. A községközpont jövőjét illetően pedig szintén a további beruházásokat említette a többség.

Ha összevetjük a helyi adottságok és értékek halmazát a szabad válaszokban megfogalmazott állításokkal akkor azt látjuk, hogy a kettő között az átfedés csak részleges. A két elemzés összevetése alapján a következő állításokat fogalmazhatjuk meg:

- a természeti adottságok és értékek a lakossági véleményekben nagy arányban fordulnak elő, de többnyire általános megfogalmazásban. Nem kerülnek említésre azok az egyedi, helyi adottságok, amelyek valóban nagy értékek és fejlesztési lehetőséget képviselnek
- nem kerülnek említésre a történelmi, társadalomtörténeti értékek
- csekély számú említést kapnak a helyi közösségi adottságok és értékek.

Mindez együttesen arra utal, hogy a helyi adottságok és értékek nagyobb hányada a helyi közösségben nem úgy él és nem úgy jelenik meg, mint fontos helyi érték és adottság, nem úgy jelenik meg, mint a helyi közösségi identitás és közösségi tudás része, és nem is úgy jelenik meg, mint fejlesztési potencialitás. Az említésre nem kerülő adottságokat és értékeket a helyiek nyilvánvalóan (feltehetően) ismerik, tudnak róla, de nem tartják a helyi közösségi tudás és a helyi identitás értékes elemének.

Amint a bevezetőben is utaltam rá, C. Ray a kultúra-gazdasági megközelítés kapcsán kiemeli azt, hogy a helyi adottságok és értékek sok esetben nincsenek benne a helyi identitásban, a helyiek nem tartják ezeket az adottságokat olyan kiemelkedő értéknek, amelyekre fejlesztést lehet alapozni. C. Ray javaslata szerint ilyen helyzetekben hasznos lehet olyan szakmai program, amely arra törekszik, hogy a helyi értékeket és adottságokat a közösségi tudás, a közösségi identitás részévé tegye. A szerző erre egy négy lépcsős modellt kínál, amelyet hasznosítva lehetőség nyílhat arra, hogy a helyi értékek a helyi identitás részévé váljanak. (Ray, 1998. ennek a megközelítésnek a térségi adaptációival Bíró Z. Zoltán foglalkozott, Bíró 2004). Az általam végzett kutatás

eredményei azt jelzik, hogy ilyen jellegű helyi fejlesztési program a vizsgált település esetében indokolt és hasznos lehetne.

5. ÖSSZEGZÉS

A tanulmány elkészítése során az volt az elsődleges célom, hogy ismertessem azokat a helyi értékeket és adottságokat, amelyekkel Sepsibükszád rendelkezik és ezeket összehasonlítsam azokkal a véleményekkel, amelyeket ebben a témában fogalmaztak meg a helybéliek.

A dolgozat során az elemzési fejezet első részében azokat az adottságokat ismertettem, amelyek a térségről szóló szakmai forrásokban szerepelnek. Ez az első elemzési rész négy témakörre bontva tartalmaz információkat a térség adottságairól és annak értékeiről (történelmi és társadalomtörténeti értékek, kulturális értékek, természeti adottságok, intézmények és szervezetek). Az elemzési fejezet második részében már a kutatás során szerzett információkat dolgoztam fel, azon belül is a nyílt válaszokat. A kérdőívben több nyílt kérdés is szerepelt, a dolgozat három témában tartalmaz feldolgozást ezekből a kérdésekből (a település adottságaival kapcsolatos vélemények, a fejlesztésekkel kapcsolatos interpretációk, a további beruházásokkal kapcsolatos vélemények). Az elemzési fejezetet az értelmezési fejezet követte, amelyben összegzem a kérdések elemzése során megszerzett információkat, illetve javaslatot is fogalmaztam meg C. Ray kultúra-gazdasági megközelítése alapján. Christopher Ray is kiemelte azt, hogy sok esetben a helyi adottságok és értékek nincsenek benne a helyi identitásban, a helyiek nem tartják ezeket az adottságokat olyan kiemelkedő értéknek, amelyekre fejlesztést lehetne alapozni. Mindezek érdekében C. Ray javaslata szerint érdemes lenne olyan programot szervezni, amely által a helyi tudás, a helyi közösség identitásának részévé válik.

Következtetésképpen véleményem szerint mielőbb szükség lenne egy olyan jellegű programra, amely erősíti a helybéliek tudatában, hogy igenis számtalan értékkel és adottsággal rendelkezik a falu. A helybéliek feltehetően tudják, hogy milyen értékei vannak a falunak, viszont meglátásom szerint nem tartják ezeket olyan fontosnak, hogy ezekre akár nagyobb beruházásokat, pályázatokat is lehessen fordítani. Egy olyan program, amely által erősödne a helybéliek faluról alkotott képe bizonyára több továbblépési lehetőséget is nyújtana a település számára.

6. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Dolgozatom szerves részét képezi a csíkszeredai Sapientia másodéves Kommunikáció és PR szak hallgatói által végzett terepgyakorlat (amin én is részt vettem). Köszönetnyilvánításomat fejezem ki mindazoknak, akik részesei voltak a gyakorlat létrejöttének, akik segítették a munkánkat.

Elsősorban köszönettel tartozom Székely Kinga Katalin oktatónak, aki megszervezte a terepmunkát és mindvégig segítette a hallgatók munkáját. Az előkészületek alatt részletekbe menően felkészítette a hallgatókat. Az előkészületek mellett a helyszínen is támogatta, biztatta őket, ami igencsak nagy segítség volt.

Másodsorban köszönettel tartozom hallgatótársaimnak, akik az adatgyűjtést elvégezték (akárcsak jómagam). Az ő segítségüknek, illetve a szervezőnek, Székely Kinga Katalin oktatónak köszönhetően valósulhatott meg a dolgozatom. Külön köszönet két hallgatótársamnak, akikkel egy csapatban voltam, Kész Zsanettnek és Kopacz Leventének. Hallgatótársaimnak köszönhetően gördülékenyebben zajlott a munka, amiért hálás vagyok, hogy velük lehettem egy csapatban.

Nem utolsó sorban köszönet a sepsibükszádi lakosoknak, a vendégszeretetüknek. A bükszádi lakosok segítőkészek, és nyitottak voltak felénk. Többnyire örömmel fogadták kérdéseinket és mindezzel hozzájárultak, ahhoz, hogy egy releváns kutatási eredmény születhessen.

Végezetül pedig köszönet a községközpont polgármesterének, Bács Márton Csabának és Ájgel Ágnesnek, akik segítették a helyszínen a munkánkat.

7. IRODALOMJEGYZÉK

Biró A. Zoltán (2020)

Székelyföld – Milyen vidék? *Pro Societate Ruralis* 1-4. 221-242.

Biró A. Zoltán, Gagy József (1995)

Lázárfalva, Tusnád, Tusnádfürdő, Sepibükszád, Torja települések általános jellemzése. *Csíki Zöld Füzetek* 1. 7-10.

Biró A. Zoltán, Kovács Judit (2022)

Az új vidékfejlesztési paradigma hatása a térségben. In: Pásztor, Rita; Gál, Katalin; Székedi, Levente (szerk.) *A társadalomtudományok harminc éve a Partiumban*. Kolozsvár, Románia, Nagyvárad, Románia: Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Partium Kiadó, 75-86.

Biró Z. Zoltán (2004)

Új vidékfejlesztési perspektíva: a kultúragadaság. In: Biró A. Z., Koszta Cs. J., Mátéffy M. (szerk.), *Videkfejlesztés Hargita megyében*. Alutus Kiadó, Csíkszereda. 63-75.

Csurgó Bernadett, Horzsa Gergely, Megyesi Boldizsár (2022)

A vidékimázs és helyi identitás kutatásának lehetőségei és módszerei. Szociológia szemle (32) 1: 15-40.

Jánosi Csaba, Solyom László (szerk.) (1995)

Csíki Zöld Füzetek. (II. 1.) Csíki Természetjáró Természetvédő Egyesület Csíkszereda, Pro-Print Kiadó, Csíkszereda

Kovács Imre (2007)

Vidék- és falukép a változó időben. Argumentum, Budapest.

Kovács Imre (2012)

A vidék az ezredfordulón. A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Argumentum, Budapest.

Marien Anita (2013)

A lakossági elégedettség és a helyben maradáshoz magyarázó tényezők összefüggései. Marketing&Menedzsment XLVII(1): 3-10.

Mormont, Marc (1990)

Who is Rural? Or how to be rural? towards a sociology of the rural. In: Marsden, T.– Lowe, P.– Whatmose, S. (eds.) *Rural Restructuring*. David Fulton, London

OECD (2006)

The new rural paradigm. Policies and governance. Paris. OECD Publications

Ray, Christopher (1998)

Culture, intellectual property and territorial rural development. *Sociologia Ruralis* 38 (1): 3-20.

Sepsiszéki Nagy Balázs (2001)

Székelyföld falvai a XX. század végén I. kötet Háromszék. Nap Kiadó, Budapest

Sikos T. Tamás, Székely Kinga Katalin (2019)

A települések versenye a Csíki-medencében. In: Budai, Balázs Benjamin (szerk.) *Ünnepi tanulmánykötet a 65 éves Prof. Dr. Tózsza István tiszteletére.* Budapest, Panem Kiadó 195-205.

Tózsza István (2013)

Településmarketing. In: Jeney László, Kulcsár Dezső, Tózsza István (szerk.) *Gazdaságföldrajzi tanulmányok közgazdászoknak.* IV. fejezet, *Gazdaságföldrajz és Jövő kutatás Tanszék*, Budapesti Corvinus Egyetem, 93-94.

Urbánné Treutz Ágnes (2020)

Helyidentitás és kapcsolódó vizsgálatok. In: *Menedzsment válaszok a XXI. század gazdasági és társadalmi kihívásaira.* Inform Kiadó és Nyomda Kft., Budapest, 229-240.

Vargyas Antal (2003)

Székelyföld útikalauz. Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda

Vofkori László (1998)

Székelyföld útikönyve II. Cartographia Kft., Budapest

Internetes források

<https://www.kvmt.ro/hu/sepsibuekszaad.html>

<https://www.borvizek.hu/property/sepsibuekszaad.html>

<https://buekszaad.ro/index.php/hu/>

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Sepsib%C3%BCksz%C3%A1d>

<https://varga.adatbank.ro//index.php?tel=sepsib%FCksz%E1d&megye=0&x=0&y=0&pg=2>

<https://covasna.insse.ro/>

8. MELLÉKLETEK

Melléklet ¹ az interjúvezető:

1. Meséljen arról, hogy miként kötődik Ön Sepsibükszádhoz? (itt született, ide költözött, itt lakik, itt dolgozik) Mennyire tartja élhető településnek? Szeret itt élni? Miért? Miért nem?
2. Fel tudná sorolni, hogy Ön szerint melyek Sepsibükszád legfontosabb értékei? (lehet kulturális, közösségi, természeti, épített stb.)
3. Kérjük jelöljön meg olyan helyi adottságokat, értékeket, amelyeket véleménye szerint nem használnak ki eléggé.
4. Véleménye szerint jelenleg milyen a falukép? Hogyan látja Ön a települést? Mit javasolna Ön, miként lehetne még vonzóbbá tenni Sepsibükszádot?
5. Ön szerint melyek azok a helyi gondok, problémák, amelyeknek a megoldása nem tűr halasztást?
6. Ha lehetősége lenne valamit megváltoztatni a településen mi lenne az?
7. Ön szerint melyek lennének a legfontosabb továbblépési lehetőségek a községfejlesztésben?
8. Mit tart Ön az utóbbi évek legfontosabb megvalósításának, eredményének?
9. Mit gondol a helyi közösségről? Miként jellemezné a helyi lakosságot?
10. Hogyan látja Sepsibükszád jövőjét? Milyennek látja pl. 10 év múlva?

Melléklet ² a kérdőív:

- Szeret Ön itt élni (igen, nem, részben, mert...)?
- Mennyire tartja fejlettnak Sepsibükszádot? (1-lemaradott, 5-kiválóan fejlett)
- A település tekintetében mennyire elégedett a következő tényezőkkel? (Egyáltalán nem elégedett, Részben elégedett, Közepesen elégedett, Elégedett, Nagyon elégedett, Nincs véleménye)
 - köztisztasággal

- közvilágítással
- infrastruktúrával
- településképpel
- közösségi programokkal
- önkormányzat munkájával
- egyházzal
- nőszervezettel
- ifjúsági egyesülettel (BIFISZ)
- kulturális programokkal
- sportolási lehetőségekkel
- szórakozási lehetőségekkel
- egészségügyi ellátással
- munkalehetőségekkel
- óvodával
- iskolával
- boltokkal

- Mi az, ami Ön szerint rontja a település képét? Soroljon fel 2-3 tényezőt!
- Mi az, ami Ön szerint széppé és vonzóvá teszi a települést? Soroljon fel 2-3 tényezőt!
- Részt szokott venni a településen szervezett rendezvényeken, eseményeken?

Igen, szinte mindig

Ritkán

Nem

- Milyen programokra lenne Ön szerint igény? (több válasz is lehetséges)

Ismeretterjesztő előadások

Szakmai képzések, előadások

Filmvetítések

Táncház

Kézműves foglalkozások

Sportrendezvények

Koncertek, bálók

Egyéb

- Kérjük véleményezze az alábbi állításokat! 1- egyáltalán nem ért egyet, 5- teljes mértékben egyetért
 Sepsibükszádnak jobb fejlődési lehetőségei vannak, mint a szomszéd községeknek.
 Amíg országos szinten rosszul mennek a dolgok addig községszinten sem lehet előbbre jutni.
 Újszerű, nagy kezdeményezésre lenne szükség ahhoz, hogy előbbre lépjünk.
 A külső források, pályázatok megszerzése a legfontosabb feladat.
 A megyei vezetés támogatása nagyon fontos.
 Fejlődni csak akkor lehet, ha legalább a szomszédos települések összefognak.
 A helyi együttműködésre, összefogásra kell helyezni a hangsúlyt.
 Apró, de biztos lépések politikája viszi előbbre a dolgokat.
- Ön miként vesz részt a falu, a helyi közösség életében? (több válasz is lehetséges)
 Rendszeresen részt veszek a rendezvényeken.
 Önkéntes munkát vállalom.
 Előfordult, hogy saját kezdeményezéseim voltak.
 Aktív tagja vagyok egy helyi szervezetnek.
 Részt veszek a falugyűléseken.
 Ösztönözni próbálom a fiatalokat.
 Egyéb
- Honnan szokott értesülni a településen történő eseményekről, történésekről?
- Ön szerint mennyire valószínűek az alábbi állítások? (Egyáltalán nem valószínű, Nem valószínű, Semleges, Valószínű, Nagyon valószínű)
 Egyre többen fogják megtalálni a megélhetési lehetőséget itt helyben
 A családi gazdaság sokaknak tud munkát biztosítani
 az iskola, a tanulás szerepe fokozatosan csökkenni fog
 Növekszik a helyi események, rendezvények fontossága
 A helyi turizmus lényegesen fejlődni fog
 Az állattenyésztés kap fontosabb szerepet
 A fiatalok többsége fokozatosan el fog menni a faluból
- Ön szerint melyek azok a helyi gondok, problémák, amelyeknek a megoldása nem tűr halasztást?
- Mit tart Ön az utóbbi évek legfontosabb megvalósításának, eredményének?

- Ön szerint melyek lennének a legfontosabb továbblépési lehetőségek a községfejlesztésben?
- Büszke arra, hogy sepsibükszádi lakós?
Igen
Nem
Részben
- Miért?

Melléklet ³ a kérőívből felhasznált kérdések

- Mi az, ami Ön szerint széppé és vonzóvá teszi a települést? Soroljon fel 2-3 tényezőt!
- Mit tart Ön az utóbbi évek legfontosabb megvalósításának, eredményének?
- Ön szerint melyek lennének a legfontosabb továbblépési lehetőségek a községfejlesztésben?